

Етика бізнесу та критичне мислення як складові розвитку підприємств

Ястремська Олеся Олександрівна,

кандидат економічних наук, доцент кафедри менеджменту та бізнесу,
ХНЕУ ім. С. Кузнеця (м. Харків, Україна),
e-mail: iastremska.o@gmail.com

У сучасних складних умовах функціонування підприємств в якості складових свого розвитку вони спираються на етичну політику спілкування з суб'єктами внутрішнього і зовнішнього середовищ та критичне осмислення пропозицій і результатів комунікацій. Це пов'язано з посиленням соціальної відповідальності бізнесу щодо персоналу, споживачів і партнерів.

Явище етики бізнесу має суттєву історію і закладалося у купецькому середовищі при укладенні і підписанні контрактів. Сучасне розуміння етики розподіляється з позиції філософії науки як мораль та з практичної позиції – як етика бізнесу. Етична поведінка дозволяє ефективно вирішувати економічні питання в процесі господарювання та психологічні і соціальні негаразди в процесі спілкування, що забезпечує ефективність бізнесової діяльності, її успішність і передбачуваність. У процесі контактування для ефективної життєдіяльності підприємства власники та менеджери прагнуть підтримувати стратегічні зв'язки з компетентними, привабливими партнерами, що відрізняються моральною, етичною поведінкою.

Досліджуючи набутки вчених з проблем етики бізнесу, доцільно виділити роботи зарубіжних науковців П. Друкера, Г. Кессема та вітчизняних – О. Є. Кузьміна, В. Г. Герасімчука, О. В. Шегди, О. М. Бойко та інші. Узагальнюючи, доцільно зазначити, що, за думкою більшості науковців і практиків, неетичною вважається поведінка, що не відповідає загальноприйнятим тим соціальним нормам, закріпленим юридично, або фактично, виходячи зі сформованих

звичаїв і традицій [1]. Тобто бізнес-етика – це система норм ділової культури та поведінки, заснована на моральних засадах людської особистості та правових актах суспільства і виключає недоброчесні методи та прийоми ведення ділових взаємин [1].

Бізнес-етика включає дотримання законодавчих норм, ділового етикету, організаційної культури, правил, закріплених в етичному кодексі підприємства. Тобто можливо розуміти етику бізнесу як систему формальних і неформальних норм і взаємовідносин в процесі господарювання між різними суб'єктами бізнес-процесів, а також соціально відповідальну поведінку підприємців у внутрішньому та зовнішньому середовищах.

Безумовно, неформальні правила є більш привабливими для їх дотримання суб'єктами підприємницької діяльності, оскільки вони приймаються добровільно, і їх дотримання не стикається зі відторгненням.

Щодо етичної поведінки менеджерів, то її сформульовано дослідниками так:

- повага до думки інших людей;
- колегіальне обговорення проблемних питань;
- відстоювання корпоративних інтересів;
- компетентність і професіоналізм;
- вміння завоювати довіру;
- почуття особистої гідності;
- готовність нести персональну відповідальність;
- дипломатичність у взаєминах з колективом;
- забезпечення конфіденційності службової інформації;
- стійкість до спокус використання службового становища в особистих цілях [2, с. 47].

Саме такі правила є основою етичної поведінки менеджерів підприємств як приймачів і транслячів управлінських рішень.

В умовах євроінтеграції розповсюдженим у бізнесі є кодекс етичних корпоративних взаємовідносин, що забезпечує регулювання ділових комунікацій підприємства у внутрішньому і міжнародному зовнішньому середовищі. Тому етика бізнесу в умовах євроінтеграції спрямована на формування та регулювання внутрішньоміжнародних взаємовідносин між партнерами, країнами, організаціями та спільнотами, враховуючи етичні, культурні, соціальні та підприємницькі цілі, норми, правила та моральні принципи кожної з цих груп [3].

Основними кодексами етики у бізнесі є: професійний кодекс, кодекс-контракт, корпоративний кодекс, соціальний кодекс. В процесі євроінтеграції всі наведені види кодексів повинні враховувати вимоги Організації об'єднаних націй щодо дотримання принципів її Глобального договору ООН, Загальної декларації прав людини, Декларації Міжнародної організації праці основних принципів та прав у світі праці, Декларації Ріо-де-Жанейро щодо довкілля та розвитку і Конвенції Організації Об'єднаних Націй проти корупції. Їх основна сутність полягає у такому [4]:

- чесність і відповідальність ведення бізнесу;
- чесність і порядність ділових взаємозв'язків; додержання основних принципів культури бізнесу; дотримання і непорушення договірних взаємин;
- взаємна повага, довіра, розуміння партнера та відвертість;
- тактовність у плані врахування культурних, національних і релігійних особливостей бізнес-партнера; рівноправність у поняттях між конкуренцією та етикою; честь вище, ніж прибуток.

Дотримання цих принципів бізнес-етики сприяє формуванню критичного мислення, яке потрібно управлінському персоналу та ґрунтується на культурі спілкування, основними елементами якою визнано: мову; цінності та установки; релігійні особливості; способи комунікаційного зв'язку; соціальну культуру. Їх поєднання сприяє

вах міжнародного спілкування доцільно враховувати особливості національних традицій партнерів, ментальність релігійні установки і будувати ділові взаємовідносини з урахуванням критичного переосмислення та пристосування до національних особливостей підприємств ініціаторів ділових контактів, тобто з урахуванням кроскультурного менеджменту.

Як і моделі бізнесу, виділено моделі ділових взаємовідносин, особливостями яких є такі:

- американська модель враховує індивідуалізацію, раціоналізм, власний досвід соціальні взаємозв'язки;
- японська модель передбачає врахування культурних цінностей, традицій та звичаїв, високих морально-етичних принципів, довічний найм;
- європейська модель ґрунтується на суттєвому контролі держави, високих видатках та їх спрямуванні у соціальний захист населення.

В умовах наближення й переймання європейських цінностей підприємці в Україні повинні бути спрямовані на соціальну відповідальність, врахування кроскультурних постулатів менеджменту, використання прийомів критичного мислення для забезпечення ефективної життєдіяльності підприємств, що сприятиме зростанню соціального добробуту населення й дотримання ґрунтовних принципів Європейського Союзу: свободи, гідності, поваги, демократії, рівності, забезпечення використання правових норм у цілому та прав людини зокрема.

Література

1. Бойко О. М. Правила бізнес етики: проблеми застосування. *Наукові записки Львівського університету бізнесу та права. Серія економічна. Серія юридична*. Вип. 32. 2022. С. 92–98.

DOI: 10.5281/zenodo.6497797

2. Smith T. L., Block W. E. The Economics of Insider Trading: A Free Market Perspective. *Journal of Business Ethics*. 2016. Vol. 139 (1). P. 47–53.

3. Зарічна О. В., Зеліч В. В. Етика бізнесу в умовах євроінтеграції. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2022. Вип. 44 (спецвипуск). С. 36–40.

DOI: 10.32782/2413-9971/2022-44-6

4. The Ten Principles Union Global Impact. URL <https://www.unglobalcompact.org/what-is-gc/mission/principles>